

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректорка з навчальної та науково-педагогічної роботи
Тар'я МАЛЬЧИКОВА

**РОБОЧА ПРОГРАМА ВИРОБНИЧОЇ
ПРАКТИКИ**

Факультет психології, історії та соціології
Кафедра історії, археології та методики викладання
Галузь знань 03 Гуманітарні науки
Спеціальність 032 Історія та археологія
Освітня програма Історія та археологія
Курс I
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Форма навчання денна, заочна

Івано-Франківськ 2023/2024 н.р.

Програма розроблена:

1. **Черемісін Олександр Вікторович**, професор кафедри історії, археології та методики викладання, доктор історичних наук, професор
2. **Михайленко Галина Миколаївна**, доцентка кафедри історії, археології та методики викладання, кандидатка історичних наук, доцентка
3. **Бойков Олег Юрійович**, доцент кафедри історії, археології та методики викладання, кандидат історичних наук кандидат історичних наук, доцент

Програма розроблена на основі Освітньо-професійної програми Історія та археологія другого (магістерського) рівня вищої освіти та «Положення про проведення практики студентів Херсонського державного університету, затвердженого наказом ХДУ № 337-Д від 02 червня 2017 р.

Деканеса факультету

Ірина ШАПОШНИКОВА

Затверджено на засіданні кафедри історії, археології та методики викладання
(назва кафедри)

Протокол № 1 від 28 серпня 2023 р.

Завідувачка кафедри

Наталя КУЗОВОВА

Схвалено науково-методичною радою факультету психології, історії та соціології

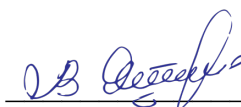
Протокол № 2 від 30 серпня 2023 р.

Голова ради

Наталя ТАВРОВЕЦЬКА

Керівниця навчального відділу

Яценко В.Ф.

1. ВСТУП

Виробнича практика здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності **032 Історія та археологія** займає важливе місце в системі фахової підготовки майбутніх спеціалістів-істориків. Під час проходження практики здобувачі закріплюють і поглиблюють набуті під час вивчення археологічних, музеєзнавчих, архівознавчих та джерелознавчих курсів: поглиблюють знання з теорії і методики опрацювання археологічних матеріалів, удосконалюють вміння та навички практичної роботи з архівними матеріалами, розширюють навички щодо роботи з музейними експонатами та заходів щодо збереження археологічних пам'яток. Архівні установи, музеї, інспекція з охорони пам'яток історії – це потенційні місця професійної діяльності історика. Тому практика проводиться в умовах максимально наближених до реальної професійної діяльності істориків-архівістів, забезпечуючи ефективне засвоєння основних складових їх службових обов'язків та набуття професійної компетентності.

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ:

Основна мета виробничої практики – здобуття здобувачами навичок професійної діяльності історика, поглиблення знань щодо специфіки архівної роботи / музейної діяльності / роботи щодо збереження археологічних пам'яток.

Основними завданнями практики є:

- закріплення й поглиблення отриманих теоретичних знань з архівознавчих, джерелознавчих дисциплін, з курсів музеєзнавства та археології;
- поглиблене вивчення напрямів та форм роботи архівних установ / музеїв / інспекції по охороні пам'яток історії та культури щодо обробки, систематизації, обліку, зберігання та використання документів / експонатів / археологічних пам'ятників;
- оволодіння навичками раціонального пошуку, відбору, аналітичної і синтетичної критики документів і матеріалів, методикою їх використання у науково-дослідній, навчально-виховній та іншій роботі за професійною спрямованістю;
- удосконалення навичок з опрацювання документів / експонатів / інформації щодо охоронної діяльності стосовно археологічних пам'яток;
- набуття навичок популяризації серед населення результатів діяльності архівних установ, музеїв та інспекції з охорони пам'яток історії та культури.
- формування навичок індивідуальної та групової роботи, самоорганізації, прагнення до самоосвіти, систематичного набуття й поповнення знань, вмінь і навичок роботи за обраним фахом.

За наслідками проходження виробничої практики здобувачі повинні набути наступні вміння:

Конструктивні:

- удосконалити планування різних видів роботи архівних установ / музеїв / інспекції по охороні пам'яток історії;
- відбирати, аналізувати й систематизувати архівні матеріали, здійснювати оформлення та облік архівних матеріалів / готувати музейні експонати для експозиції / на практиці застосовувати нормативно-правову базу для охорони пам'яток історії.

Організаторські:

- організовувати різні види професійної діяльності історика, реалізовувати їх у різних умовах;
- узгоджувати діяльність різних структурних підрозділів архівних установ / музеїв / інспекції з охорони пам'яток історії;
- здійснювати керівництво виконанням окремих завдань в роботі структурних підрозділів архівних установ / музеїв / інспекції по охороні пам'яток історії;
- організовувати роботу з органами влади, керівниками архівних установ / музеїв / інспекції по охороні пам'яток історії та громадськістю.

Комунікативні:

- регулювати внутрішньо колективні та між колективні відносини;
- оволодіти формами та прийомами архівної / музейної / пам'яткоохоронної комунікації;
- знаходити потрібні форми спілкування з співробітниками та відвідувачами архіву / музею / інспекції по охороні пам'яток історії.

Дослідницькі:

- вивчати закономірності фондоутворення та обігу архівних документів / особливостей складання музейних експозицій / засобів збереження археологічних пам'яток;
- критично оцінювати свій досвід, результати своєї діяльності;
- усвідомлено вдосконалювати навички роботи історика, виявляти особливості профілю архіву / музею / інспекції по охороні пам'яток та напрямів його діяльності;
- використовувати архівні / музейні / пам'яткоохоронні матеріали в науково-дослідній роботі історика;

Прикладні:

- володіти технічними засобами обробки, фіксації та зберігання архівних матеріалів / музейних експонатів / археологічних пам'яток;
- володіти навичками інформаційних технологій в архівній / музейній справі / роботі по збереженню пам'яток археології.

В процесі виконання завдань переддипломної практики, магістри набувають **загальних компетентностей**, передбачених ОП:

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність працювати автономно.

ЗК03. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК04. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК05. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК06. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК07. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК08. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК09. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

та **фахових компетентностей** ОП:

ФК01. Здатність виявляти та досліджувати історичні й археологічні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти, узагальнювати інформацію.

ФК02. Здатність здійснювати історичні й археологічні дослідження з визначеної тематики, в тому числі використовуючи методологічний інструментарій інших гуманітарних і соціальних наук.

ФК03. Здатність презентувати та обговорювати результати досліджень і професійної діяльності у сфері історії та археології.

ФК04. Здатність виявляти специфіку в підходах до вирішення проблем в галузі історії та археології представників різних наукових напрямів та шкіл, критично осмислювати новітні досягнення історичної науки.

ФК05. Здатність брати участь прикладних проектах у сфері історії, археології та/або дотичних до них міждисциплінарних проектах.

ФК06. Здатність здійснювати експертний аналіз в предметній області.

ФК07. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах фахової передвищої та вищої освіти, наукових установах.

ФК08. Здатність працювати в міжнародному контексті і брати участь в реалізації спільних проектів у сфері історії та/або археології з європейськими та євроатлантичними інституціями.

ФК09. Здатність використовувати сучасні цифрові інструменти і технології для проведення досліджень та професійної діяльності у сфері історії та археології.

- ФК10.** Усвідомлення принципів академічної доброчесності та норм професійної етики.
- ФК11.** Здатність виявляти та описувати історичні факти, що відображають історію певного регіону; орієнтуватись у досягненнях і проблемах регіональної історіографії

Програмні результати навчання:

- ПР01.** Аналізувати теоретичні та методологічні проблеми сучасної історичної науки, критично оцінювати стан проблеми та результати останніх досліджень.
- ПР02.** Здійснювати рецензування, коментування, анотації наукових, науково-популярних, освітніх та публіцистичних текстів, які стосуються питань історії та археології.
- ПР03.** Планувати і виконувати прикладні частини дослідження у рамках історичних або міждисциплінарних проєктів з урахуванням сучасних методологічних підходів.
- ПР04.** Застосовувати у професійній діяльності у сфері історії та археології сучасні цифрові інструменти і технології для пошуку, збереження і оброблення інформації, у тому числі для виконання наукових досліджень і реалізації освітніх та інноваційних проєктів.
- ПР05.** Планувати і виконувати прикладні дослідження у сфері історії та археології, висувати та перевіряти гіпотези, обирати методи дослідження, аналізувати результати, обґрунтовувати висновки.
- ПР06.** Здійснювати експертизу пам'яток історії, археології та культури з метою їх охорони та можливого подальшого використання.
- ПР07.** Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з питань історії та/або археології до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.
- ПР08.** Розширювати актуалізовану джерельну базу за рахунок введення до наукового обігу архівних джерел, опрацювання фондів музеїв, участі у наукових й археологічних експедиціях тощо.
- ПР09.** Здійснювати викладацьку діяльність у закладах вищої освіти на основі сучасних освітніх технологій, а також принципів і практик європейських країн.
- ПР10** Знати історичні факти, що відображають історію Південної України, актуальні проблеми регіональної історіографії.

ПРЕДМЕТ ПРАКТИКИ

Організація виконання основних обов'язків працівників архівних, музейних установ чи Обласної інспекції по охороні пам'яток історії та культури відповідно до нормативно-правових та інструктивно-методичних документів, що регулюють діяльність відповідних установ.

БАЗА ПРАКТИКИ:

Базами виробничої практики виступають (за вибором здобувача): архівні установи, музеї або Обласна інспекція по охороні пам'яток історії та культури:

- **Державний архів Херсонської області** - спеціалізована установа, що забезпечує збирання, зберігання та організацію використання інформації архівних документів, здійснює управління, науково-дослідну та інформаційну діяльність у галузі архівної справи на території Херсонської області (керівники від бази практики – директор архіву та призначені за розпорядженням співробітники);
- **архівно-музейний центр ХДУ** (керівники від бази практики – керівник архівно-музейного центру ХДУ та призначені за розпорядженням співробітники);
- **Херсонський обласний краєзнавчий музей** – найбільша музейна установа Херсонської області, що має понад столітню історію. Структура експозиційних площ музею включає чотири базові експозиції відділів, дві постійно діючі виставки, три меморіальні експозиції та шість виставкових залів. Окрім оглядових та тематичних екскурсій, музей проводить протягом року низку заходів, присвячених історичним чи культурним подіям;
- **Обласна інспекція по охороні пам'яток історії та культури** – спеціалізована установа, що здійснює заходи по охороні, обліку, використанню пам'яток археології, історії та

мистецтва, відродженню історичної спадщини, забезпечує практичну реалізацію програм у сфері охорони історичного середовища.

Базою практики можуть виступити інші архівні установи та архівні підрозділи підприємств та закладів міста Херсона різного господарського культурного та наукового профілю різних форм власності, а також інші музейні установи.

3. ЗМІСТ ПРАКТИКИ:

3.1. Види робіт під час практики

Досягнення поставленої мети і завдань практики передбачає оволодіння здобувачами відповідними методиками, практичне ознайомлення з формами їх застосування, що становлять зміст діяльності здобувача-практиканта як дослідника, історика.

Основною формою реалізації програми практики є заняття під керівництвом архівіста / музейного працівника / спеціаліста Обласної інспекції по охороні пам'яток історії та культури, в ході якого здобувач-практикант під контролем керівника повинен практично здійснити конкретний вид роботи.

Під час проходження практики здобувачі повинні виконати наступні види робіт:

- поглиблення знань з історією, організацією, виробничою структурою, плануванням діяльності установи (архів, музей, інспекція по охороні пам'яток історії та культури) під час оглядових екскурсій і бесід, організованих співробітниками відповідних установ;
- практичне застосування основних технологій (архівної, музейної чи охоронної діяльності) у процесі виконання функціональних обов'язків працівників різних виробничих підрозділів установи, виконання під керівництвом працівників практичних завдань, пов'язаних з комплектуванням та експертизою цінності документів, науково-технічною обробкою, організацією їх обліку, зберігання та використання у виробничих умовах;
- виконання індивідуальної роботи (заповнений аркуш користування архівними документами та тематична каталожна картка; музейна картка експоната та план-проспект експозиції; паспорти двох археологічних пам'ятників);
- удосконалення навичок наукової роботи (підготовка наукової статті до студентського збірника наукових праць);
- оформлення щоденника проходження практики, де фіксуються види і назви виконаних на кожному занятті практичних робіт, подається коротка характеристика їх змісту.

Вказані роботи розподілені на два змістовних модуля:

I змістовний модуль

«РОБОТА У ПРОФІЛЬНІЙ УСТАНОВІ (ЗА ВИБОРОМ ЗДОБУВАЧА)

- АРХІВНО-МУЗЕЙНИЙ ЦЕНТР ХДУ

- ХЕРСОНСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

- ОБЛАСНА ІНСПЕКЦІЯ ПО ОХОРОНІ ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ»

1. Участь в оглядовій екскурсії та бесідах зі співробітниками для ознайомлення з історією, організацією, виробничою структурою, плануванням діяльності установи.

2. Виконання практичних завдань під керівництвом працівників на базі відповідних виробничих підрозділів установи, на базі якої проходить практики:

- з організації функціонування установи, планування і нормування його роботи;
- з організації комплектування, експертизи цінності документів, експонатів чи пам'яток;
- з методики обліку документів, експонатів чи пам'яток;
- з технологічного забезпечення зберігання документів, експонатів чи пам'яток;
- з методики використання архівної, музейної інформації чи матеріалів, що стосуються охорони пам'яток історії.

3. Ведення щоденника для своєчасної фіксації обсягу та змісту виконаних завдань, запису методичних рекомендації працівників установи, де здобувач проходить виробничу практику.

II змістовний модуль «ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ»

За підсумками практики здобувачі подають груповому керівнику від ВНЗ наступні документи:

1. Щоденник роботи здобувача-практиканта, в якому містяться:
  - терміни початку і закінчення практики, інформація про виконання програми практики з підписом керівника установи і печаткою (директора ДАХО / керівника музейно-архівного центру ХДУ / директора Херсонського обласного краєзнавчого музею / керівника Обласної інспекції по охороні пам'яток історії та культури);
  - перелік всіх видів робіт, що здійснювались за період практики;
  - оцінки та підписи групового керівника.
2. Завдання-звіт, заповнений здобувачем, де фіксуються види і назви виконаних на кожному занятті практичних робіт, подається коротка характеристика їх змісту, особливостей методики їх виконання.
3. Інформація про виконання індивідуального завдання. Залежно від місця проходження практики:
  - заповнений аркуш користування архівними документами та тематична каталожна картка;
  - музейна картка експоната та план-проспект експозиції;
  - програма екскурсії та план-конспект виховного заходу, присвяченого історичній тематиці;
  - паспорти двох археологічних пам'яток.
4. Підготовлена для друку у студентському збірнику наукова стаття.

Звітні документи подаються груповому керівнику на наступний робочий день після завершення практики. Звітна документація перевіряється, затверджується та оцінюється груповим керівником.

3.2. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

Основна література:

1. Історичне джерелознавство: Підручник / Авт.: Я. С. Калакура, І. Н. Войцехівська, С. Ф. Павленко, Б. І. Корольов, М.Г. Палієнко; Гол. ред. С. В. Головки. К.: Либідь, 2002. 488 с. Режим доступу: <http://history.org.ua/LiberUA/966-06-0261-8/966-06-0261-8.pdf>.
2. Салата О.О. Основи музеєзнавства: навчально-методичний посібник. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 164 с.

Допоміжна література:

3. Основи музеєзнавства, маркетингу та рекламно-інформаційної діяльності музеїв: Навч. посіб. / П. Горішевський, М.Ковалів, В. Мельник, С. Оришко. Івано-Франківськ: Плай, 2005. 64 с.
4. Якубовський В.І. Музеєзнавство. Підручник. Кам'янець-Подільський: ПП Мошак М.І., 2010. 352 с.
5. Хрестоматія з архівознавства: Навч. посібник / Упоряд.: Г.В. Боряк, І.Б. Матяш, Р.Я. Пиріг. К., 2003.
6. Закон України «Про охорону культурної спадщини». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text>
7. Закон України «Про музей та музейну справу». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80#Text>
8. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про Національний архівний фонд і архівні установи». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2888-14#Text>

9. Дмитрієнко М. Ф. «Історичні джерела та їх використання» // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. К. : Наукова думка, 2005. Т. 3 : Е – Й. С. 577. 672 с.
10. Лекції з джерелознавства / В. Антонович ; ред. М. Ковальський ; Українська вільна академія наук в США. Історична секція, Національний ун-т "Острозька академія". Острог ; Нью-Йорк, 2003. 382 с.
11. Розвиток історичного джерелознавства в Україні (1840-ві - 1920-ті рр.) : [монографія] / Т. С. Китиченко ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Харків. держ. вище училище фіз. культури №1. Харків : ДІСА ПЛЮС, 2019. 238 с.

Література іноземними мовами:

12. *Murphy, Oonagh (Spring 2018). "Museum Studies as Critical Praxis: Developing an Active Approach to Teaching, Research and Practice". Tate Papers. 29.*
13. International Council of Museums (2009). "Key Concepts of Museology" on 2015-06-16. Режим доступу: https://web.archive.org/web/20150616014713/http://icom.museum/fileadmin/user_upload/pdf/Key_Concepts_of_Museology/Museologie_Anglais_BD.pdf
14. Sullivan, Ann Marie (2016). "Cultural Heritage & New Media: A Future for the Past". The John Marshall Review of Intellectual Property Law. 15: 604. Режим доступу: <https://repository.law.uic.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1392&context=ripl>

Електронні ресурси:

15. Офіційний веб-портал Державної архівної служби України. [Http://www.archives.gov.ua/Archives](http://www.archives.gov.ua/Archives).
16. Веб сайт ЮНЕСКО: <https://en.unesco.org/>
17. Інститут української археології та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. <http://archeos.org.ua/>

3.3 МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

У процесі виробничої практики здобувачам рекомендується:

- оволодіти сучасними методами і формами організації проведення дослідницько-пошукової роботи в умовах сучасної архівної установи / музею / інспекції по охороні пам'яток історії та культури;
- поглибити та закріпити у виробничих умовах теоретичні знання з архівознавчих та джерелознавчих дисциплін, музеєзнавства, археології;
- ознайомитися з реальним обсягом практичної роботи співробітника архівної установи / музею / інспекції по охороні пам'яток історії та культури.

3.4. ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Тематико-експозиційний план, як основа побудови постійної або тимчасової музейних експозицій.
2. Комплектування музейних колекцій з історичної проблематики. Майстерність екскурсовода.
3. Аналіз професії музейного працівника. Наукова діяльність музейного працівника-історика.
4. Вітчизняне законодавство про охорону пам'яток природи, історії та культури. Основні принципи і методи керівництва музеєм.
5. Пізньоскіфські залишки матеріальної культури Півдня України.
6. Типи археологічних пам'яток. Етапи археологічного пошуку.
7. Археологічна періодизація. Археологічне датування.
8. Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства як центр наукових досліджень з архівознавства.

9. Державний архів Херсонської області – орган управління архівною справою і діловодством, архівна установа із постійним складом документів на території області.
10. Характеристика системи і мережі архівних установ України.

4. ФОРМИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ:

Контроль за проходженням практики здійснюється у декількох напрямках:

- ведення здобувачем щоденника, де записуються види і назви виконаних на кожному занятті практичних робіт, подається коротка характеристика їх змісту;
- регулярне оцінювання виконаних здобувачем конкретних завдань керівниками від бази практики;
- позитивне підсумкове оцінювання роботи здобувачів передбачає наявність оцінок за кожний змістовний модуль, а оцінка за модуль виставляється на підставі оцінок за окремі види робіт, виконаних здобувачем.

5. ВИМОГИ ДО ЗВІТУ

1. Щоденник роботи здобувача-практиканта, в якому містяться:
  - терміни початку і закінчення практики, інформація про виконання програми практики з підписом керівника установи і печаткою (директора ДАХО / керівника музейно-архівного центру ХДУ / директора Херсонського обласного краєзнавчого музею / керівника Обласної інспекції по охороні пам'яток історії та культури);
  - перелік всіх видів робіт, що здійснювались за період практики;
  - оцінки та підписи групового керівника.
2. Завдання-звіт, заповнений здобувачем, де фіксуються види і назви виконаних на кожному занятті практичних робіт, подається коротка характеристика їх змісту, особливостей методики їх виконання.

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Практична підготовка здобувачів є однією з важливих і невід'ємних складових освітнього процесу в університеті.

Оцінка за практику складається з оцінки:

- керівника від бази практики (30 %);
- керівника від кафедри історії, археології та методики викладання (70%)

Кількість балів за виконані завдання з фаху (сума балів від керівника бази практики та кафедри історії, археології та методики викладання)

Виробнича практика 1 курс:

№	Види діяльності	Сума балів
1.	Складання розгорнутого завдання-звіту	20
2.	Виконання 2 індивідуальних завдань (залежно від місця проходження практики)	30
3.	Виконання науково-дослідної складової з практики	20
4.	Заповнення щоденника з практики	10
2	Залік	20
3	Разом балів	100

Шкала оцінювання практики:

Сума балів /Localgrade	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою/Nationalgrade
---------------------------	-------------	---

90 – 100	A	Excellent	Відмінно
82-89	B	Good	Добре
74-81	C		
64-73	D	Satisfactory	Задовільно
60-63	E		
35-59	FX	Fail	Незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F		Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни